

Szécsi Gábor

Közösségi és nyelvhasználati szintek a megújuló médiatérben

Az elektronikus médiumok használatával megszülető új kommunikációs térben mindinkább megváltozik a hely és közösség viszonyával kapcsolatos képzetünk. A televíziózó, internetező vagy éppen mobiltelefonáló ember számára a közösség már nem elsősorban valamilyen közös helyen megvalósuló személyközi relációk együtteseként jelenik meg, hanem sokkal inkább a közvetlen és közvetett emberi interakciókat egyaránt felölelő bizalmi folyamatként. Új közösségiség születik a virtuális térben, amelynek kritériumai szoros összefüggésben vannak a hatékony információközvetítés feltételeivel.

Az elektronikus kommunikáció olyan új kontextust teremt, amelyben összetettebbé válnak a kultúráról, társadalomról, emberi kapcsolatainkról, önmagunkról alkotott fogalmaink. Ezek az összetett fogalmak új dimenziókat tárnak fel gondolkodásunkban; minden eddiginél komplexebbé, de tudatosabbá is téve a kommunikációs folyamatokat meghatározó közösségi szerepvállalásainkat.

Ahogy a kiváló médiakutató, Joshua Meyrowitz fogalmaz a *The Rise of Glocality* című tanulmányában, a média-hálózatos kommunikáció teremtette új kontextus révén „összetetté, többretegűvé, változékonnyá és a végtelenségig alakíthatóvá válik identitásunk” (MEYROWITZ 2005, 28). Ami annyit jelent, Meyrowitz gondolatmenetét folytatva, hogy a globális és lokális identitásaink egyidőben, egymást átfedve formálják én-képünket, a közösséggel, közösségi léttel kapcsolatos képzetünket. S ennek eredményeként nem pusztán a globális iránti fogékonyságunk nő, de a lokálishoz fűződő viszonyunkban rejtlő tudatosság is. Azaz a kulturális, nemzeti, társadalmi határokon átívelő globális kommunikáció során nyert információk tükrében élesebben rajzolódnak ki előttünk a lokalitás ismérvei, mint valaha.

Az új kommunikációs technológiák használata tehát egyszerre jár együtt a globális hálózottság, valamint a tudatosabbá váló és ezáltal bizonyos értelemben véve megerősödő lokális kötődés élményével. A rádiózó, televíziót néző, internetező, mobiltelefonáló; szűkebb és tágabb virtuális közösségével állandó kommunikatív kapcsolatban lévő ember így egyre inkább egy olyan társadalom tagjaként kezd gondolkodni, cselekedni, kommunikálni, amelynek léte elválaszthatatlanul kötődik az újonnan megszülető kommunikációs térhez.

Természetesen ezt az integráló és individualizáló dimenziót együttesen megjelenítő, összetett társadalmi identitást számos, egymásra is ható folyamat táplálja. A távolságot, a nemzeti, kulturális, társadalmi határokat virtualizáló kommunikációs térben ugyanis megváltoznak a társadalmi viszonyok, szituációk leírásakor alkalmazott kategóriák, osztályozások; elmosódnak az írásbeliség kultúráját jellemző határvonalak a privát és a nyilvános, a gyermek és a felnőtt világok között.

A hálózott individuumból¹ ennek a konvergenciák sorát felvonultató, új kommunikációs galaxisnak a „nomádjaként”, hogy Meyrowitz kifejezésével éljünk (MEYROWITZ 2003, 91–102), próbál rendet teremteni a felé áramló információk kaotikus halmazában. Az új kommunikációs galaxis, amit nevezünk William Gibson immár klasszikusnak tekinthető nyelvi leleményével élve (GIBSON, 1984) kibertérnek, tehát nem annyira az írásbeliség kultúráját, vagy ahogy Meyrowitz fogalmaz (vö. MEYROWITZ 2005, 29), a „szöveg alapú társadalmakat” jellemző kategoriális különbségtételek, divergenciák, sokkal inkább a fogalmi összetartások, konvergenciák világa.

FOGALMI HATÁRNYITÁSOK A KIBERTÉRBEN

A kibertérben egymáshoz kapcsolódó globális és lokális kommunikációs szituációk közötti határok megnyitásával egyúttal megnyílnak korábban átjárhatatlannak hitt; nyelvi, kulturális, társadalmi disztinkciókat jelző határok is. Ezek a határnyitások egymást erősítő, sőt, bizonyos értelemben feltételező folyamatok, amelyek együttesen járulnak hozzá a hálózott személyiség összetett identitásának kialakulásához.

Ezt az összetett identitást azonban mindenekelelt a közösségi lét egymásra ható, új formái táplálják. Az elektronikus médiumok használata ugyanis elsősorban azáltal teszi összetettebbé a közösségről alkotott fogalmunkat, hogy egyúttal új típusú közösségeket is teremt. A hálózott személyiség egyszerre válik egy, a globális kommunikációt lehetővé tevő, a nemzeti, kulturális határokon átívelő, virtuális közösség tagjává és egy, az elektronikus médiumok használatával megerősödő, sajátos belső normák alapján szerveződő, helyi közösség tagjává. Amikor például a televízió és az internet révén valamilyen tőle térben távol eső eseményről szerez információkat, akkor egy olyan kulturális és nemzeti határokon átívelő, virtuális közösség tagjaként viselkedik, amelynek globális kritériumait a hatékony információközvetítés szabályai határozzák meg. Amikor viszont az így szerzett információkat közvetlen környezetével mobiltelefonon vagy e-mail üzenetek formájában megosztja, akkor egy olyan helyi közösség tagjaként kommunikál, amelynek belső kohézióját épp az ilyen kommunikációs folyamatok, az azok keretében kialakuló nyelvhasználati, viselkedési szokások determinálják. Nem véletlenül jut a multimédiás üzenetküldés közösségformáló szerepét vizsgáló Nyíri Kristóf arra a következtetésre, hogy „a beszéd, szöveg és kép egyidejű – komplementer transzmissziója /.../ nem egyszerűen társadalmi tevékenységnek tűnik, hanem olyan tevékenységnek, amely éppen azokat a kapcsolatokat tartja elevenen, amelyekből a valódi közösségek felépülnek” (NYÍRI 2002, 231).

Az új lokalitások tehát úgy feltételeznek erős közösségi kötődéseket, hogy egyúttal globális trendek, a globális tudat hatása alatt is állnak. Ezek az új kommunikációs térben organizálódó helyi közösségek így egyrészt erősítik a helyi kötődéseket, a lokális identitást, másrészt viszont integráns elemei az ebben a kommunikációs térben kibontakozó, globális vetületekkel bíró virtuális közösségnek is. Ezáltal a globális virtuális közösség egyfajta viszonyítási keretül is szolgál az elektronikus

¹ A mobilkommunikáció és a mobilinternet viszonyai között otthonos személyiségről, a hálózott individuumból lásd NYÍRI 2005, valamint NYÍRI 2002, 42–44.

A „hálózott individuumból” – írja Nyíri – „új pszichológiai típust jelenít meg; nem azonos sem a Gutenberg-galaxisban, sem a könyvnyomtatás előtti vagy egyáltalán az írásbeliség előtti világban otthonos és sikeres személyiséggel. /.../ sajátos tájékozódásai, kapcsolódásai által megkülönböztethető egyéniség, aki ugyanakkor állandóan kommunikatív összeköttetésben áll szűkebb-tágabb virtuális közösségével.” (NYÍRI K.: *A mobil információs társadalom felé.* lásd kiad., 43. o.)

kommunikációs térben organizálódó helyi közösségeknek. A hálózott individuum saját helyi közösségét ugyanis egyre inkább a globális irányából kezdi értelmezni. A globális kommunikáció során szerzett információk tükrében határozza meg helyi közösségének főbb részeit. Egyfajta globális mátrixot helyez a helyi közösséggel kapcsolatos tapasztalataira és az azokra épülő közösség-definícióra.

Ez az új médiumok teremtette globális nézőpont azonban nem pusztán a közösség-meghatározásokat, de a társadalmi szabályokhoz fűződő individuális viszonyt is megváltoztatja. A globális kitekintés következtében szükségszerűen viszonylagossá váltak azok a nemzetállami érdekeket megtestesítő konvenciók, társadalmi értékek, normák, amelyek a szövegalapú kultúrákban a helyi közösségek életét meghatározták.

Ennek oka kettős. Egyrészt az írásbeliség korában általánossá vált, elvontabb társadalmi kategóriák, osztályok egyre kevésbé alkalmazhatóak arra a közös kommunikációs térre, amelynek keretében a hálózott individuumok globálisan és lokálisan is kapcsolatba léptek egymással. A globális viszonyítási keret így a nemzetállami érdekeket is megtestesítő társadalmi, politikai kategóriák folyamatos felszámolásához vezet. Másrészt azzal, hogy az új kommunikációs tér hatására a globális és lokális események közvetlen kapcsolatba kerülnek egymással, jelentős mértékben megerősödik a helyi közösségek kohéziója, ami óhatatlanul is a hagyományos társadalmi, politikai intézmények tekintélyének csökkenésével jár együtt. A kommunikációs szituációk számának növekedése megsokszorozza annak a helyi kommunikációs közösségnek a megtartó erejét, amelynek a hálózott személyiség nem eleve elfogadott szabályok és normák követésével, külső társadalmi erők hatására, hanem szabad és tudatos választás révén válik a tagjává.

Ákár a globális, akár az újonnan szerveződő helyi közösségi szint irányából közelítjük meg a hálózott személyiség és a társadalom viszonyát, azt látjuk, hogy e személyiség egyre kevésbé kötődik az osztálya által kijelölt, konvencionális társadalmi helyhez. Mind szélesebb spektrumú kommunikációs tevékenysége révén egyre több olyan közösségi formát, életmódot, hagyományt és értékrendet ismer meg, amelyet korábban elzártak előle a normatív integráció tradicionális intézményei, az eleve elfogadott közösségi hagyományok és tekintélyek. Lehetősége nyílik ezáltal arra, hogy válasszon magának az egymással versengő közösségek, életmódok és értékek közül. S ez a hagyományosan elfogadott normák, életmódok, értékek viszonylagosságának felismeréséből fakadó választás egyúttal a hálózott individuum egyre összetettebb identitásának részévé is válik.

A közösség új szintjeinek kialakulása a mind összetettebb egyéni identitások révén tehát felülírja a társadalommal kapcsolatos hagyományos osztályozási, kategorizálási mintákat, s ezzel együtt mintegy újraintegrálja a különböző társadalmi csoportokat is. A globális és lokális közösségi szintek kialakulása ily módon vezet el egy új típusú lokalitás megszületéséhez, amelyet Meyrowitz találóan „glokálitás”-nak” nevez (MEYROWITZ 2005, 23–25).

HELYI KÖZÖSSÉGEK GLOBÁLIS VISZONYÍTÁSI MEZŐBEN

Meyrowitz már idézett munkájában Charles Horton Cooley és George Herbert Mead írásaira hivatkozva abból a feltevésből indul ki, hogy az ember önmagáról alkotott képe (sense of self) voltaképpen az individuum közösségi, társadalmi kapcsolataira visszavezethető, tükrözött kép (vö. COOLEY 1964, MEAD 1934). Mások velünk kapcsol-

latos reakciói, attitűdjei, viselkedése alapján ismerjük meg önmagunkat; értjük meg cselekvéseink, viselkedésünk, szavaink társadalmi jelentését. Én-képünk annak észleléséből fakad, ahogyan mások észlelnek bennünket. Ahogy Mead fogalmaz, az „általánosított másik” (the generalized other) szemszögéből észleljük és ítéljük meg saját viselkedésünket és megnyilatkozásainkat.

Meyrowitz szerint az új kommunikációs technológiák megjelenése és kiterjedtebb használata kitágította a tapasztalati teret, s ezáltal az önismeretünk forrását jelentő „általánosított másik”-ról alkotott fogalmunkat már nem pusztán a közvetlen környezetünkben élő emberek velünk kapcsolatos reakciói táplálják. A globális médiatérben immár más helyeken lévő, más közösségekben élő emberek is szolgálhatnak én-tükörként. Ez a medializált, közvetített „általános másik”, bár nem szünteti meg az önmagunkról alkotott képünk függését a bennünket befogadó helyi közösségtől, csökkenti lokalitásunk jelentőségét az én-kép kialakításában.

Másrészt azzal, hogy az elektronikus kommunikáció terében globális perspektívák nyílnak meg előttünk, kitarul az a viszonyítási mező is, amelyet Meyrowitz „általánosított máshol lét”-nek nevez (MEYROWITZ 2005, 22–23). Az „általánosított máshol lét” olyan tükör, amelyben saját lokalitásunkat szemlélhetjük és megítélhetjük. Az „általánosított máshol lét” érzékelésével helyi közösségünkről más helyi közösségekhez viszonyítva alkotunk képet. Ez a kitáguló viszonyítási mező egyfajta globális mátrixot helyez a lokálissal kapcsolatos tapasztalatainkra, s így egy különleges én- és helytudat forrásává válik. „Glokálisokban élünk”, írja Meyrowitz, ami annyit jelent, hogy „bár valamennyi lokalitás több szempontból egyedi, mindegyik globális trendek és a globális tudat hatása alatt áll” (uo. 23). Az új médiatérben érvényesülő globális nézőpont tehát azzal, hogy általános viszonyítási mezőbe helyezi helyi közösségünket, egyúttal új, a lokalitáson túlmutató jelentést is ad közösségi interakcióinknak, amelyeket egy, az elektronikus média által megteremtett külső perspektívából, „felülnézetből” vagyunk képesek szemlélni.

A lokális és globális társbérletből fakadó „glokális”-ban azonban a helyi kötődés új, minden eddiginél erősebb formái is kialakulnak. Ennek oka pedig, hogy a globális nézőpont, az új médiateret jellemző viszonyítási keret révén minden eddiginél tudatosabb választás eredményeként érezzük, valljuk magunkat egy helyi közösség tagjának. Más szóval, a globális kommunikáció révén megteremtődő, miként E. Relph fogalmaz, „objektív kívüllevés” (objective outsidersness) (RELPH 1976, 51–52) a lokálishoz való kötődés minden eddiginél tudatosabb, érzelmileg minden korábbinál erősebb formáját váltja ki. Az általunk több szempont mérlegelésével, tudatosan választott helyet és közösséget ugyanis sokkal inkább a sajátunknak fogjuk érezni, mint azt, amelyhez pusztán konvencionális kötelek fűznek bennünket.

Az újonnan megszülető globális nézőpont azáltal, hogy minden eddiginél tudatosabbá teszi közösségi, társadalmi viszonyulásainkat, nem egyszerűen csak a viselkedésünket befolyásolja, de hatással van magára a társadalmi identitásra is. A globális kommunikáció teremtette „felülnézetben” átértékelődnek a szövegalapú társadalmakban kikristályosodott, hagyományos társadalmi kategóriák is. A mind nagyobb számú globális és lokális kommunikációs szituáció gyűjtőpontjába kerülő kategóriákat egyre tudatosabban közelíti meg az individuum, aki ezáltal egyre kevésbé képes reflexió nélkül elfogadni a kategóriák háttérben boltosuló konvenciókat. Másrészt az új médiatér kínálta kommunikációs közeg teljes mértékig átjárhatóvá tette a közösségi, társadalmi kommunikációt meghatározó szituációs határokat. Az elektronikus médiumok révén megnyíló szituációs határok és a saját

társadalmi, közösségi gyakorlatát globális nézőpontból szemlélő és ezáltal a konvenciókkal kapcsolatban mindinkább kritikusabbá váló személyiség attitűdjei miatt egyre kevésbé lehetséges több, a hagyományos, szövegalapú társadalmat jellemző kategóriát fenntartani.

Ezáltal válhat az elektronikus kommunikáció olyan társadalmi konvergenciák alapjává, mint amilyen például a gyermeki és felnőtt világok közeledése is. Miként Meyrowitz „glokális”-ról írt tanulmányában olvashatjuk, manapság egyre kevésbé őrizhető meg az a szövegalapú társadalmakat jellemző gyakorlat, hogy a szövegek különböző szintű kódolásával távol tartják a gyermekeket a felnőttek, sőt más korú gyermekek információs világától (MEYROWITZ 2005, 28–29). A televíziót néző, internetező gyermekek ma minden további nélkül hozzájuthatnak a felnőttek elkülönített információihoz. S így egyre jobban elmosódnak a gyermekkor és az ifjúkor, illetve az ifjúkor és a felnőttkor közötti határvonalak. Az a kommunikációs közeg, amelyben a gyermekek információhoz jutnak, egyre inkább azonossá válik azzal a világgal, amelyben a felnőttek kommunikálnak, dolgoznak vagy éppen szórakoznak. Azaz a televíziós csatornákat néző, az internetet egyre tudatosabban böngésző gyermek ugyanabban a kommunikációs közegben tájékozódik, jut hozzá újabb és újabb információkhoz, mint a felnőtt. A gyermeki és felnőtt világokat korábban jellemző kommunikációs szituációk egyre inkább átfedik egymást. S ez, véli például Neil Postman, szükségszerűen vezet a felnőtt hagyományos társadalmi helyzetéből és szerepéből fakadó tekintélyének gyengüléséhez (POSTMAN 1994, 89–90). Erre hívja fel a figyelmet Meyrowitz is *Medium Theory* című tanulmányában, mikor így fogalmaz: „Az elektronikus társadalmat a felnőtt gyermekek és a gyerekes felnőttek egyre növekvő száma jellemzi” (MEYROWITZ 1994, 68).

A „gyermekkor eltűnése”, hogy Postman már idézett művének címére utaljunk (POSTMAN 1994), tehát arra a társadalmi kategóriák közötti konvergenciára példa, amely a kommunikációs szituációk határainak elmosódásából fakad az elektronikus médiumok terében. Az elektronikus média használata megszabadít bennünket a hagyományos társadalmi besorolásokban és az azokra épülő interakciókban rejlő kötöttségektől, korlátozásoktól. Ahogy Meyrowitz írja: „Szabadon alakíthatjuk saját kapcsolati hálónkat, és a mi döntésünkön múlik, hogy milyen szinten akarunk bekapcsolódni ezekben a hálózatokba. S tőlünk függ az is, hogy milyen szinten kötődünk a helyi térhez.” (MEYROWITZ 2005, 30.)

NYELVHASZNÁLATI KONVERGENCIÁK AZ ÚJ KÖZÖSSÉGI SZINTEK HÁTTERÉBEN

Ez a lokálishoz való tudatos kötődés ugyanakkor elképzelhetetlen lenne az egyes helyi közösségeket összetartó nyelvhasználati módok tudatos alkalmazása nélkül. Ezek a helyi közösségekre jellemző nyelvhasználati szokások pedig manapság éppúgy konvergencia gyümölcsei, mint az új közösségiség irányába mutató társadalmi folyamatok. S ennek a konvergenciának a lényege az írásbeli és szóbeli nyelvhasználat manapság egyre világosabban érzékelhető közeledésében rejlik. Miként egyre nyilvánvalóbb számunkra az is, hogy ez a kép, szöveg, beszéd közvetítésére egyaránt alkalmas elektronikus médiumok terében kibontakozó, új nyelvi kultúra voltaképpen feltétele is a hagyományos kategóriák közötti határok elmosódásának. Egy időben jelenti ugyanis az eredményes globális kommunikáció és ezáltal az új közösségiséget megszilárdító globális nézőpont feltételét, valamint a tudatos

választások révén megerősödő helyi közösségek kohéziójának alapját, mely épp az emberi csoportokat valódi közösségekké tevő kapcsolatokat tartja elevenen.

Ebben a megújuló nyelvhasználati közegben egyre inkább érzékelhetővé válik a nyelv közösségi kohéziót fenntartó, erősítő szerepe. Ami azért fontos, mert ez a nyelv eredeti funkciójának tekinthető szerep a szövegalapú társadalmakat jellemző orális-literális kétnyelvűség árnyékban mindinkább elhalványult. Az írásbeliség megjelenésével és elterjedésével az egyes közösségekre, csoportokra jellemző és elsődlegesen a szóbeli kommunikáció közegében szerveződő nyelvi világot erőteljesen háttérbe szorította az egyedül helyesnek vélt és az alapvetően az írásbeli kommunikáció sajátosságait mutató sztenderd nyelvhasználat. Miután azonban a kisebb közösségek tagjai továbbra is szóban osztották és osztják meg egymással az általuk fontosnak tartott információkat, a közösségekre jellemző nyelvhasználati szokások fennmaradtak a szövegalapú társadalmakban is. E közösségek tagjai annak ellenére, hogy a hivatalos nyelvváltozathoz képest „helytelenek” érezték saját nyelvhasználatukat, ragaszkodtak hozzá. Mégpedig elsősorban azért, mert a külső, társadalmi értékrendet megjelenítő szabályok ellenére továbbra is saját, helyi hagyományaikat jelben megjelenítő és ezáltal a közösségi kohéziót erősítő nyelvi szokásokat tekintették és tekintik irányadónak. Ez a jelenség elsődlegesen az erős társas kapcsolathálózatra épülő, pl. falusi vagy elővárosi közösségek esetében érzékelhető, ahol a nem hivatalos nyelvváltozat tekintélye egyúttal a közösségi identitás szimbólumává is vált.

Az elektronikus médiumok használatával megszülető új kommunikációs térben egyre erőteljesebben csökken a sztenderd nyelvváltozatok súlya és nő az egyes közösségeket, csoportokat jellemző és a közösségi összetartozást erősítő nyelvhasználati módok jelentősége. A hivatalos nyelvváltozatok dominanciáját erősítő írásbeliség mellett mind nagyobb teret nyernek az új kommunikációs technológiák, amelyek az egymásnak telefonáló, SMS, MMS vagy e-mail üzeneteket küldő emberek által előnyben részesített és a mindennapi információcserre szempontjából hatékonyabbnak tartott, nem kötött nyelvhasználat elterjedését segítik elő.

Ezt az írásbeliség tekintélyének csökkenéséhez vezető folyamatot gyorsítja fel az írásbeliség és szóbeliség új médiatérben bekövetkező konvergenciája, amely a rádiózás, televíziózás teremtette „másodlagos szóbeliség” megjelenése, de még inkább az internetes, mobiltelefonos és ezen belül is a kép, szöveg, beszéd egyidejű komplementer transzmisszióját feltételező, multimédiás kommunikációs, üzenettovábbítási technikák² elterjedése óta hogy egyre nyilvánvalóbb nyomokat a nyelvben.

A szóbeli és írásbeli nyelvhasználati sajátosságok közeledésének vannak egészen konkrét, már most jól érzékelhető jelei. Gondoljunk például azokra a kapcsolattartó szövegekre, amelyeket ugyan írásban rögzítünk, mégis közelebb állnak az élőnyelvi megnyilatkozásokhoz! Az e-mail, SMS vagy MMS üzenetek grammatikai, stilisztikai jellemzői egy különös, az írásbeliség köntösébe bújtatott szóbeliség jegyeit mutatják.

Ezek a szóbeliségre jellemző grammatikai, stilisztikai eszközök azonban sokkal tudatosabban épülnek be a szövegekbe nem egyszer bonyolult jelentéstartalmak kifejezésére, mint az orális megnyilatkozások esetében. Az írásbeli kommunikáció során ugyanis minden időbeli korlát ellenére képes arra a közlő, hogy áttekintse a megfogalmazottakat, reflektáljon a rögzített nyelvi konstrukciókra. A szóbeli kom-

² Erről a folyamatról nyújt kiváló elemzést Nyíri Kristóf már idézett munkájában (NYÍRI 2002, 225–231).

munikációt jellemző elemeknek így komoly stilisztikai jelentése, értéke lehet: használatukkal az üzenetet megfogalmazó személy jelzi, hogy elfogadja és alkalmazni kívánja egy, az SMS, MMS, e-mail kommunikáció köré szerveződő nyelvi közösség szabályait. Azaz nem pusztán azért kerül például az összetett mondatstruktúrákat, hosszabb szavakat, elvont kifejezéseket, mert az elektronikus üzenetküldés komoly időbeli korlátokat szab és ily módon némiképpen reprodukálja a szóbeli kommunikáció sajátosságait, hanem azért is, mert ezáltal egyértelművé kívánja tenni valamely, a nyelvhasználat bizonyos formáit elfogadó közösséghez való tartozását, s azt, hogy ez a kötődés nagyon is tudatos választás eredménye.

Az így elfogadott nyelvi szokások értelemszerűen erőteljes hatással vannak mindennapi nyelvhasználatára is. Az írásbeliség köntösében becsempészett szóbeliség nyomokat hagy az írásbeli kommunikáción, ami a szóbeli és írásbeli nyelvhasználat korábban már tárgyalt konvergenciáját idézi elő. Ennek eredményeként egyre inkább elmosódnak a határok a szóbeli és írásbeli kommunikáció között, s megteremtődnek egy új kommunikációs nyelv jelentéstani, grammatikai alapjai.

ÚJ NYELVI KULTÚRA AZ ELEKTRONIKUS KOMMUNIKÁCIÓ GALAXISÁBAN

Az új kommunikációs nyelv a megszületése és elterjedése az írásbeliség kínálta nyelvi és fogalmi lehetőségeket jól ismerő ember nagyon is tudatos választásának eredménye, aki úgy gondolja, hogy e nyelv használatával eredményesen kapcsolódhat be a mind jobban felgyorsuló és globálissá váló információáramlásba, és világosabban fejezheti ki a mindennapjait meghatározó fogalmi összefüggéseket vagy éppen emóciókat egy adott helyi közösség tagjai számára. Az elektronikus médiatérben megszülető kommunikációs nyelv tehát integrálja a szóbeli és írásbeli nyelvhasználat bizonyos jellemzőit. Alapvetően ebből fakad sajátos, képies jellege is, amelynek, persze, komoly jelentéstani és szintaktikai ismérvei vannak.

Ezek közül talán a legfontosabb az olyan nyelvi elemek mind gyakoribb használata, amelyek jelentése fogalmi összefüggések széles képzettársítási tartományát képesek átfordítani, konceptuálisan nem elemzett „képekbe” tömöríteni. Ez a „másodlagos szóbeliség” dominanciájából fakadó képiség azonban nem hogy leegyszerűsítene, de tovább is árnyalja nyelvi világunkat, amely ezáltal egyfelől újabb fogalmi összefüggések feltárásának válhat az eszközévé, másfelől a szemiotikai globalizáció hatásait felerősítve hozzájárulhat a globális információáramlás felgyorsulásához is.

Egy új kommunikációs nyelv van tehát születőben, amelynek alapos és részletes leírása még várat magára. Egyet azonban biztosan tudunk: az elektronikus médiumok használata révén globálisan érvényesülő nyelvi korlátok, jelentéstani változások egy olyan nyelvi galaxis irányába mutatnak, amelyek hozzájárulhatnak az emberi kapcsolatok magasabb szintjének létrejöttéhez és megerősödéséhez. Az új kommunikációs nyelv jelentéstani alapjainak létrejöttével egyúttal biztosítottá válnak a nyelvi, konceptuális feltételei is az eddig átjárhatatlannak hitt, kulturális és társadalmi megkülönböztetéseket jelző határok megnyitásának, új közösségi formák kibontakozásának és megerősödésének. E jelentéstani változások eredményeként teremtetődnek meg a fogalmi fundamentumai a globális információközösségre jellemző nyitottságnak és bizalomnak, egy, a tudástársadalom kiteljesedését biztosító új csoporttudatnak.

Más szóval, a szóbeliség és írásbeliség konvergenciájának eredményeként használhatósá vált új kommunikációs nyelv egy időben erősíti a globálshoz és lokálshoz való kötődést és teremti meg ezáltal a megújuló médiaterben érzékelhető kulturális és társadalmi konvergencia fogalmi feltételeit. Ezért ennek a nyelvi világnak a megismerése nem csupán a nyelv és az új kommunikációs technológiák közötti belső kapcsolat természetéhez vezet el bennünket, de segítségünkre lehet abban is, hogy megértsük: a nyelvi kommunikációt mi teszi közösséget, közösségiséget, sőt embert formáló cselekvéssé.

IRODALOM

- COOLEY, Charles Horton 1964. *Human Nature and the Social Order*. New York: Schocken.
- GIBSON, William 1984. *Neuromancer*. New York: Ace.
- MEYROWITZ, Joshua 2005. *The Rise of Glocality. New Senses of Place and Identity in the Global Village*. In Nyíri K. (szerk.): *A Sense of Place. The Global and the Local in Mobile Communication*. Vienna: Passagen Verlag.
- MEYROWITZ, Joshua 2003. *Global Nomads in the Digital Veldt*. In Nyíri K. (szerk.): *Mobile Democracy. Essays on Society, Self and Politics*. Vienna: Passagen Verlag.
- MEYROWITZ, Joshua 1994. *Medium Theory*. In David Crowley–David Mitchell (szerk.): *Communication Theory Today*. California: Stanford University Press.
- MEAD, George Herbert 1934. *Mind, Self, and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.
- NYÍRI Kristóf 2005. *The Networked Mind, Talk given at the workshop THE MEDIATED MIND – RETHINKING REPRESENTATION*, May 27–28. 2005, The Knowledge Lab, Institute of Education, University of London.
- NYÍRI Kristóf 2002. *A mobil információs társadalom felé. Világosság*, 2002/8–9.
- NYÍRI Kristóf 2002. *Az MMS képfilozófiájához*. In Nyíri Kristóf (szerk.): *Mobilközösség – mobilmegismerés*. MTA Filozófiai Kutatóintézete, Budapest.
- POSTMAN, Neil 1994. *The Disappearance of Childhood*. New York: Vintage Books.
- RELPH, Edward 1976. *Place and Placelessness*. London: Pion Ltd.